

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Benedek Marcell: *A francia irodalom*. Bpest, é. n., 12° 363 l. — A 173. lapon olvassuk: „A Muse Française, a fiatalok folyóirata, 1813 nyarán indult meg; tizenegy hónapig élt s rövid életével tudatossá tette a romantikusok és klasszikusok harcát. Politika és világnézet szerint az ifjú romantikusok royalisták, konzervatívek és buzgó katolikusok voltak; a XVIII. századból származó akadémikus ellenfeleik, a klasszicizmus konzerválói, szabadelvűek. Ez a humoros ellentét ejszen gondolkozóba mindenkit, aki esztétikai állásfoglalásaiban szereti politikától és világnézettől befolyásoltatni magát“.

Archaeologia Hungarica, Acta Archaeologica Musei Nationalis Hungarici, szerk. Hillebrand Jenő. IV. Jenő Hillebrand: *Das frühkupferzeitliche Gräberfeld von Pusztastvánháza*. Bpest, 1929, 2° 51 l. — A magyar prehisztória azóta elismert nemzetközi tudomány, amióta megszűnt csupán magyar nyelven publikálni. Az európai hírű szerkesztő és szerző csupán az *Előőr*s című bulvársportlap részéről nem kapott elismerést ezért a kitűnő kiadványért. Szerencsére a magyar tudományosságot nem az „előőrök“ irányítják.

Századunk, 1929 jún. — A 315. lapon: „... az eszményeitől egyre jobban eltávolodó protestantizmus ma abban a perverz helyzetben van, hogy legsajátabb eszményeit — mások, gonosz radikálisok, istentelen szabadkőművesek és világot fölforgató szocialisták képviselik s ezek nem hajlandók lemondani azokról a csábító alkalmakról, hogy néhanapján a protestantizmust általában vagy személyeiben is ráemlékeztessék ezekre az eszményeire“.

Melly József: *Budapest tuberkulózishalandósága*. Bpest, 1928, 4° 485 l.
Vox Academica, szerk. Mihelics Vid, Bpest, 1929 jún. — A szerkesztőség nyilatkozatából: „A pogánynacionalizmus, az államot istenítő fasizmus, a konzervatívizmus egyébként tiszteletreméltó címkéjével palástolt reakció szívesen tömjéne az a katolicizmusnak, de végzetes volna emiatt megfeledezni a katolicizmus öncélúságáról“.

Nem lehet örülni. Tamás Ernő versei. Bpest, 1929, 8° 45 l. — Valóban, nem lehet örülni Tamás Ernő verseinek, bár a legjobb reményekkel veszi kézbe őket az ember. Egy okos tollforgatónak műveltségéről tanuskodó sorai, de belső tűz és stílus nélkül, főleg pedig ihletlenül és művészietlenül odadobva az olvasó elé, aki értékeli a kötet „eszmei“ tartalmát, de ilyen foglalatban a legsebbebb gondolat is laposan, banálisán, bántóan hat.

Aldo Dami: *La Hongrie de demain*. Critique des programmes revisionistes. Paris, 1929, 8° 227 l.

Stadtbibliothek Budapest. Literatur aktueller Zeitfragen. No. 44. *Franz Schubert*. 1828—1928. 19. November. I. Schubert und die Ungarn. II. Ausländische Schubert-Literatur. Budapest, 1928, 4° 67 l.

Ihrig Károly: *Budapest szövetkezetei 1926-ban*. Bpest, 1929, 4° 213 l.

Tonelli Sándor: *Ultonia*. Egy kivándorló hajó története. Budapest, 1929, 8° 324 l.

Komáromi János: *Az elvált feleség*. Regény. H. n., é. n., 209 l.

Komáromi János: *Régi ház az országútnál*. H. n., é. n., 8° 344 l.

Török Sophie: *Asszony a karosszékbén*. Versek. Bpest, 1929, 4° 59 l.

Imre Sándor: *Neveléstan*. Bevezetés az iskolai nevelés munkájába. Bpest, é. n., 8° 336 l.

Eckhardt Sándor: *Újfrancia leíró nyelvtan*. Budapest, 1929, 8° 225 l. — A francia nyelvtannak hatalmas, régi hagyományai vannak, azonban épen ezek az évszázados tradíciók bizonyos fokig megakadályozták a leíró francia grammatika egészséges továbbfejlődését. Ehez járul, hogy a múlt század derekán kibontakozó történelmi nyelvtudomány úgy szólván minden érdeklődést a nyelv paleontológiára és a nyelvbiológia egyes fejezetére irányított s csak a legújabb évtizedekben ismerték fel a leíró nyelvtan tudományos fontosságát s igyekeztek megállapítani azokat az elveket, melyeket a nyelvtények tudományos rendszerezésében szem előtt kell tartani. Az általános elvek kitisztázása mellett, újabban igen sok részlettanulmány is vetett világot az újfrancia nyelvtan egyes fejezeteire; mindmáig hiányzott azonban, nemcsak a magyar, de a nemzetközi tudományos irodalomban is, olyan összeigó mű, mely szakítva az elavult hagyó-

mányokkal, a leíró nyelvtan modern elvei alapján próbálná meg hiánytalan tudományos rendszerbe önteni az újfrancia nyelv valamennyi jelenségét. Eckhardt Sándor könyve az első ilyenmű kísérlet, mely néhány egészen jelentéktelen és a könyv következő kiadásában egy-egy tollvonással helyrehozható elnézést nem tekintve, a minden úttörő elé tornyosuló nagy nehézségek ellenére, nem csak kifogástalanul, de kitűnően oldja meg a nem könnyű feladatot s tudományos irodalmunknak méltó díszére válik. — A helyes tudományos elv szerint a modern nyelv jelenségeinek vizsgálatában és rendszerezésében a történelmi szemlélet teljesen kiküszöbölődik. Ezt az igen fontos újítást eddig egyetlen nyelvtaníró sem tudta megközelítőleg olyan mértékben keresztülvinni, mint Eckhardt. A beidegzett szokások és hagyományok tömegét kellett lerágnia, hogy a jelenségek magyarázatában, vagy csak pusztá rendszerezésében a folyton felbukkanó etimologikus szempontot teljesen mellőzze (hogy pl. a *du*-ben ne a határozott névelő és a *de* propositio összeolvadását állapítsa meg, mint modern nyelvtényt). — A könyv a művelt párizsi által használt nyelv rendszerét nyújtja s csak annyiban tér ki a felsőbb és alsóbb nyelvtípusokra, amennyiben ezek amarra szükségyszerűen állandóan hatnak. Míg azonban a legtöbb nyelvtan a nyelv írott ábrázolásából indul ki, és oda tér vissza, mintegy „ortográfiai nyelvtant“ adva: Eckhardt könyve az egyedüli helyes elv szerint az igazi, a beszélt nyelvvel foglalkozik és a (különbön szintén fontos) helyesírási kérdéseket külön fejezetben foglalja össze, gondosan elválasztva a nyelv írott, szimbolikus képét magától a nyelvtől. Ennek az újításnak csaknem teljesen következetes keresztülvitele igen nehéz, azonban elengedhetetlen, mert a nyelvtényeknek egészen más, sokkal helyesebb szemszögből való megvilágítását és rendszerezését teszi lehetővé. (Pl. a többesszámot nem *s*-szel képezzük, hiszen az egyetlen szó van, a *tous*, melyben valóban *-s* hang a többesszámú karakterisztikus jele, egyébként sohasem hangzik *-s* a többesszámú szó végén.) — A könyv a szükséges bevezetésen és a helyesírás fejezetén kívül, három fő részre oszlik. A Hangtan a francia nyelv hangjaival, ezek képzésével és tulajdonságaival foglalkozik a legjobb, legmegbízhatóbb források és finom egyéni megfigyelések alapján. Minden olyan jelenséget azonban, mely a szónak mondatban elfoglalt helyzetéből következik, Eckhardt a Mondattamba utasít, melynek erre a célra külön *M o n d a t t a n g t a n* (phonétique syntaxique) fejezete van. Kétségtelen, hogy a helyes és tudományos rendszerezés szempontjai csak így érvényesíthetők, kár azonban, hogy ezt a gondolatot nem vitte még tovább és nem állított fel még a mondattanban egy külön mondatlaktan (morphologie synthaxique) fejezetet is, ebben ugyanis sok egyéb a könyvben elszórt, de alapjában véve a mondattan körébe tartozó alaktani jelenséget rendezhetett volna. — A teljesen új alapokon épült *A l a k t a n* és a helyesírással foglalkozó fejezet után következik a mű legfontosabb és legérdekesebb része, a *M o n d a t t a n*, mely nem csak teljesen új rendszerezésével, de nagyon sok részletproblémának újszerű s igen szellemes megoldásával, a könyvnek talán legtartalmasabb s legértékesebb része. — Bár ez a leíró nyelvtan első sorban tudományos célokat szolgál és az egyetemi hallgatók kezébe ad régóta nélkülözött, kitűnő kézikönyvet, a művelt nagyközönségnek a francia nyelv iránt érdeklődő része is bizonyosan nagy élvezettel és haszonnal fogja forgatni. Nemcsak sok problémára fog a könyv feleletet adni, hanem alkalmas a nyelvismeret tudatosabbá tételére, mélyítésére és tökéletesítésére.

(Verviers.)

Bárczi Géza.

Analecta Bollandiana. Szerk. H. Delahaye, P. Peeters, M. Coens és R. Lechat. 1929. évf. 2. sz. — A 173. lapon ismertetés Juhász Kálmán munkájáról (Die Stifte der Tschanader Diözese im Mittelalter, Münster, 1927).

Kürt: *Mentsétek meg lelkeinket!* Miskolc, 1928, 8° 106 l. — „Kürt“ álnév alatt valaki több mint százoldalas verseskötvetet adott ki Miskolcon. A lehetetlen álnév s még lehetetlenebb könyvcím rávall a szerzőre (nem akarjuk azt mondani, hogy költőre): a kétkirajáros szimbolizmus szerint bőven patakzó, sőt zuhogó dilettantizmusra, mely Ady liráját banális mondatokba ficamítja. Kürt dilettáns a szó legteljesebb értelmében. Százoldalas könyve tele van csodavilágok hajnalával, tavasz-mosolyokkal, halálgyákkal, remény-, bánat-, sőt halálvirágokkal, továbbá álompalotákkal, álomcsókokkal, álomhegyekkel, álomemberekkel, álompárokkel, álomköntösökkel, életpalotákkal, életforrások csobogásával, szivárványhidakkal, lélekhajókkal, lombalji rigós füttyenésekkel, áhitatvágyakkal és egyéb gyönyörűségekkel. Versek ezek, melyekben a „őji vissza

egyszer ifjúságom, Rózsás kebledre hajtom fejem, Most vágyom rád, Hogy minden álom . . . stb., stb. érzések „dalolnak”. Vagy másutt: „S ha lát egy koldúst az utsasarkon Kalaplevéve, aki kéreget, Jusson eszébe így koldúltam én is Magától egy kis meleget”. Mindennél bosszantóbb azonban, hogy Kürt — mint minden igazi, vérbeli dilettáns — a legnagyobb meggyőződéssel hiszi és harsogja, hogy ő az egyetlen Kiválasztott. Pedig a jelen esetben ez a Kürt nem is kürt, legfeljebb csak — tülök. Csodálatos lelkiállapot ez! A szimpla és szürke ember kiáll és eltanult — de rosszul eltanult — pózokkal azon kesereg, hogy „nem értik”. De ő! Az ő Lelke! Ő „harcol”, ő „vérzik”, „vív”, „küzd” és egyéb harcias dolgokkal foglalkozik. Emellett bámulatosan vakmerő, legalábbis akkor, amikor ezt írja: „Én voltam az első bimbós lélek, Akitől minden élő fogant”. Nyárs-polgári mentalitás a modernkedő fenegyerekek lötyögő köntösében: ez Kürt verskötete. Végeredményben azért írtuk mindezt, hogy figyelmeztessük Kürtöt és társait: a könyvnyomtatás még senkit sem avatott költővé. Sokkal magasabb szellemi értéket jelent az, ha valaki egy igazi lírikus lelkébe mélyül, mint az ilyen rossz versek tákolása. Csakhogy ehhez sokkal nagyobb lelki fensőbbiség kell, igazibb lelkiség, élőbb idealizmus, amely — ő foot-ball, ő box! — nagyon is hiányzik a mai emberből. A dilettánsok ellenben gyönyörűen szaporódnak.

(Páris.)

Horváth Béla.

Revue de synthèse historique, szerk. Henri Berr. Paris, 1929. jún. — A 17—25. lapokon Henri Sée „Remarques sur le concept de causalité en histoire” címmel arra a konklúzióra jut, hogy a történettudományt egy belső ellenmondás emészti: egyfelől alig alkalmazható a természettudományos kauzalitás a történelemre, másfelől a magyarázatra törekvő tudás ösztönszerűleg okok után nyomoz . . . — A 75—86. lapokon „Les grandes étapes de l'évolution constitutionnelle de la Hongrie” címmel A. Ulllein („docteur en droit de l'Université de Debreczen”) értekezik.

Karl Lokotsch: *Etymologisches Wörterbuch der europäischen (germanischen, romanischen und slavischen) Wörter orientalischen Ursprungs*. Heidelberg, 1927, 4° 242 l. — Ez az érdekes kötet a Hirt- és Streitberg-szerkesztette „Indogermanische Bibliothek” sorozatában jelent meg. A kitűnő sorozat tudományos alaposságát fölösleges dicsérni. Annál föltűnőbb, hogy Lokotsch dr., aki a germán, román és szláv nyelvek „keleti eredetű” szavait állította össze szótárba: a magyar nyelv keleti szavakról megfeledkezett. Ez a — szándékos, de nem rosszakaratú — hiány elszomorító, ha látjuk, hogy az oláh, szerb és cseh eredetű „európai” szavak külön-külön szójegyzékbe szerepelnek Lokotsch könyvében. A hiba bennünk van, mert a tudomány magyarnyelvű ápolásának kínai falai mögé zárkozunk; mert külföldi propagandánkat dilettánsok csinálják; mert ellenségeink azzal a fegyverrel harcolnak ellenünk, hogy minden ponton „európaibbak”, mint mi. Kulturfölelénk hovatovább *pium desiderium* lesz. Ami pedig azt illeti, hogy a magyarság mennyi szóval gyarapította az európai szókincset: ideje volna magyar részről azt is összeállítani. Ha már sokak szerint „keleti” nép vagyunk, lássuk, mit jelentünk Európában.

Z. B.

Buza László: *A királykérdés nemzetközi jogi vonatkozásai*. Bpest, 1928, 8° 15 l.

A Bartha Miklós Társaság értesítője. H. n. 1928, gépelt ívrét, 10 l. — „Vérünkbe szittuk multunk minden tradíciójával együtt Adyt, Móriczot, Szabó Dezsőt, Bartókot, Kodályt. Ők vágják idősebb kortársaink közt a legnagyobb gránitsziklákat a magyar nép lelkéből”.

Pintér Jenő: *Váczai János l. tag emlékezete*. Bpest, M. T. Akadémia, 1929, 8° 13 l.

Várkonyi Hildebrand: *A lélektan mai állása*. Bpest, 1928, 8° 38 l.

Jeszszsnyky Sándor: *Szinnyei Merse Pál politikai ideáljai*. H. n. 1929, 8° 15 l.

Maróti Károly: *Homo divinans és homo faber*. H. n. 1929, 8° 7 l.

Ladislau Tóth: *Analecta Bonfiniana*. Bpest, 1929, 4° 17 l.